

Hlavní název: Proces s tak zvanou "Omladinou"
Druh dokumentu: Monografie
ISBN: null
Autor: Čížek, Antonín
Strana: [1] - 8

SYSTEM
◆KRAMERIUS◆

Podmínky využití

MKP poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny MKP a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny MKP není možné bez případného písemného svolení MKP. Pokud budete tisknout a nechcete tuto první informační stránku, dejte tisk od druhé strany.

Městská knihovna v Praze
Mariánské náměstí 1
115 72 Praha 1

informace@mlp.cz

I.

Vznik tajného spolku. Výminečný stav. Chování české delegace a veřejnosti.

Dne 18. srpna 1893. byly veškeré časopisy pražské plny zpráv o velikých demonstracích, které za přítomnosti tisíců lidí sběhly se jednak na pražském staroměstském náměstí při serenádě vojenské hudby na počest narozenin císařových, jednak po serenádě před šlechtickým kasinem, před hôtelem »U císaře rakouského«, u pomníku Jungmannova atd.

Demonstrace tyto byly něco tak zvláštního a nebývalého, že nebylo by s podivením, kdyby zavdaly samy o sobě podnět k rozsáhlému vyšetřování. Demonstrace ty však předcházely ještě jiné události, u nichž nepodařilo se policii vypátrati pachatele. Tak byl zde známý čin z 15. května 1893. na pomníku císaře Františka na Nábřeží, časté mazání a strhování orlů po Praze a předměstích, a to vše stále bez přistižení a bez vypátrání pachatelů. Policie nedovedla si všeho vysvětliti jinak, než-li že působí tu nějaký tajný spolek, i začala pátrati.

Dne 7. srpna 1893. zatkla mladíka Fr. Legnera, obch. pomocníka, pro podvod. Tento mladík před policejním praktikantem V ý b o r n ý m vyznal, že je v Praze tajný spolek zvaný »parta«, že se dělí na první a druhou »partu«; prvá čítá prý 100 členů, druhá přes 300, náčelníkem první party je prý Josef Zdeborský, truhlář, druhé party Jos. Stránský, koželuh bez zaměstnání, který je vydržován spolkem. Schůze své odbývá spolek v Podhoří, pravidelně večer; zpátky se jde pěšky s rozsvícenými lampiony; rokování děje se na stráni atd. Týž Legner druhý den doplnil tyto své údaje tím, že »účelem hlavním spolku je dělat kravalý a někteří, aby mohli při tom něco uloviti«. Členové bez práce jsoucí dostávají prý čtyřicet krejcarů denně podpory.*) Téhož dne mladík ten byl vyslýchán na policii ještě jednou (tedy celkem třikrát) a to od samého vrchního polic. komisaře Oliče. V protokole sdělaném před komisařem Oličem onen tajný spolek nazývá se již — »O mladino«, která skládá se prý ze dvou oddělení, jež se nazývají — party. Prvá parta je »parta činu« a náčelníkem jejím je řečený již J. Zdeborský, který bydlí nejspíše (!) na Hradčanech. Je prý asi 20 roků stár, velmi štíhlé postavy, nosí světlý klobouk s černou pentlí. Náčelníkem druhé party, která čítá 300 členů a která je jaksi rezervou strany činu, je koželuh J. Stránský, který je také vrchním náčelníkem obou part, jichž účelem je působení a provádění demonstrací rázu socialního. Spolek ten rokoval prý také o zničení pomníku Barákova (!) Obě party se účastnily v poslední době veškerých kravalů a značnějších demonstrací. Hlavním účelem pak bylo obou part — čteme v protokole opět — aby policii úplně

*) Na konci druhého polic. protokolu je německá poznámka, že bylo po Josefu Stránském policii pátráno, ale — marně. Policie nezjistila ani jedno jméno, jež Legner byl jí udal. —

odzbrojily a tím jí potupily . . . Dále v protokole tom Legner popisuje kroj obou part, bydliště jejich (členové I. party bydlí na Smíchově, Malé Straně, Hradčanech, Libni a Bubenči; členové II. party na pravém břehu Vltavy . . .) atd. Tento Fr. Legner byl také pak pro členství v tajném spolku »Omladině« žalován a odsouzen stráviv ve vyšetřovací vazbě přes 6 měsícův. Při hlavním přelíčení prohlásil, že si vše to, co udal na policii, vymyslíl. Kdyby si to byl nevymyslíl, mohl za tuto dobu po případě míti již odbytý trest za to, proč byl původně zatčen. Z ostatních 76 obžalovaných neznal ho ani jediný.

Dne 11. srpna 1893. zatkla policie pražská 16letého mladíka Jos. Šeráka, knihkupeckého učně, pro krádež. I tento mladík při svém policejním výslechu mluvil o spolku »Omladině« (v hostinci »U Trajců« na Vyšehradě), kteráž prý měla při sobě ještě jiný spolek »Politicko-socialní klub« v hostinci »u Pštrosů«.*) Tato »Omladina« u Trajců byla strana radikální — pravil Šerák dále — s účelem hájit stranu českou proti stranám německým. Schůze konaly oba spolky v Podhoří, Podbabě, Selci a v Šárce. Schůze ty jsou noční a denní. On se prý účastnil dvou schůzí, na nichž se nerokovalo, ani neřečnilo, pouze se tančilo. Posledním časem účelem spolků je pořádat a účastnit se demonstrací . . . Podepsán je na tomto protokole opětně komisař Olič.

Takovým způsobem poskytl mladíci Legner a Šerák, kteří jak praveno, zatčení byli pro podvod a krádež, policii jakéhosi právního základu pro další »odhalovací« činnost. A ta se započala po zmíněné demonstraci dne 17. srpna 1893. na Staroměstském náměstí. Po ní nastalo hromadně zatýkání členů t. zv. spolku »Omladina« . . .

*) V tomto hostinci sídlí „Politický dělnický klub v Čechách“. (Poznámka vydav.)

Noviny pečlivě opisovaly policejní rapporty, že byl p. X. Y. zatčen jako člen tajného spolku »Omladina« a čtenáři věřili, že referent dobře věc vyšetřil i z pramenů mimoúředních. Ovšem byli lidé, kteří poznali ihned pramen těchto zpráv a poznali, že v sedmé velmoci (i v opoziční) vede také jistá moc (policie) hlavní slovo. A tak pečlivostí české žurnalistiky samé uvedena byla veřejnost v domnění, že vše to, co noviny přinášejí o tajném spolku, je plně prokázáno a od jejich zpravodajů vyzkoumáno.

Při té víře obecenstva v opravdovou existenci nějakého tajného spolku stále se nevědělo dobře, proč vlastně tak rozsáhlý proces se zavádí, až prohlášení výminečného stavu pro Prahu a okolí ze dne 12. září 1893. vrhlo na věc zcela nové světlo. »Tajnému spolku« »Omladině« připadla úloha býti prvním a nejpádňejším důvodem pro velezrádné rejdy, jimiž bylo nutno odůvodniti výminečný stav.

Zimničná činnost po odkrytí rozsáhlého tajného spolku stoupla, a zejména objevení a také zatčení byli jeho »vůdcové«, kteří v obžalobě pak byli žalováni jako »intelektuelní původci« — redaktor zastavené »Neodvislosti« Ant. Hajn (zatčen dne 20. září a ač nedávno ženatý, přece ve vazbě pro nebezpečí útěku ponechán), J. Škáb a, redaktor zastavených »Nových proudů« (zatčen dne 29. září) a JUDr. A. Rašín, člen redakce »Neodvislosti« a předseda jejího vydavatelského družstva (zatčen dne 6. října nejprve pro události v restaurantu Choděrově a pak byl ponechán již ve vazbě pro členství v t. zv. tajném spolku »O.«). Čtvrtý redaktor K. St. Sokol zatčen byl již dne 23. září pro velezrádu a dopraven do vazby ke krajskému soudu v Českých Budějovicích; po porotním přelíčení dne 7. listopadu byl propuštěn, a zatčen pro účastenství v t. zv. tajném spolku »O.« opětně 23. listopadu. Jak viděti,

věc dělala se co nejširší a nejvážnější, takže ministr vnitra Bacquehem mohl ve výminečném výboru na námitku, že tajný spolek »Omladina« (jak podotknuto, celá veřejnost nečeská i velká část i české věřila v jeho existenci) byl bezvýznamný spolek, odpovědět, že tomu není tak — neboť vůdci jeho byli prý intelligentní lidé — totiž jmenovaní redaktoři . . .

Jednání o výminečném stavu na říšské radě bylo naplněno rozhovory o »Omladině«. Vyšetřování ještě skončeno nebylo, a proto vláda říkala, že nemožno jí říci všechny podrobnosti. Tím tajný spolek zahalen byl do závoje mlhy, zdál se tím více odůvodněným, ježto se dle vyjádření vlády mysliło, že důkazy musí býti velmi pádné. Téměř průhledně bylo naznačeno zpravodajem vyjimečného výboru Drem. Fuchsem, čí odsouzení je nejvíce žádoucí a tak již dlouho před počtím procesu zasaženo bylo v něj z místa velmi vážného a prosloveno co do trestu jisté »očekávání«.

Ani opposice česká neodrážela rány tak, jak by se dalo čekat. Dr. Herold mluvil docela o tom, že »byl snad tajný spolek, ale na základech socialistických« a jako by nerozuměl, oč vlastně běží, snižoval celé hnutí mládeže, činil z ní svedené oběti známého agenta-provokátéra a udavače Rudolfa Rigoletta-Mravy, jenž byl Drem. Heroldem tehda po prvé veřejně objeven, ne- užil ani materiálu, který o způsobu vyšetřování ve formě k důkazu velmi vhodné měl po ruce, — vše ovšem z obavy, aby mladočeská strana nebyla sto- tožňována s tak zv. »Omladinou« — z obavy té ne- chránil ani právo a spravedlnost, nepokáral porušo- vání svobod občanských a zradil tak ovšem povinnost, kterou má každý poslanec konati i vůči nepřátelům. Reč Heroldova zanechala hluboké zklamání tím větší, čím více potěšilo, že již před zasedáním rady říšské prohlásil ochotu hájiti některé obžalované, v čemž

dobří lidé spatřovali u něho projev rozhořčeného citu svravedlivosti a opravdového zájmu . . .

Všechny poměry utvařovaly se pro proces nepříznivě — i podmínky ležící mimo českou veřejnost, i ležící v této, pokud zastupována je žurnalistikou a poslanci.

Výminečný výbor zvolený dne 23. října a skládající se ze 24 členů, mezi kterými byli za mladočeské poslance Herold a Pacák, doporučil dne 29. listopadu, aby sněmovna vzala na vědomí výminečná opatření vlády nad Prahou a dne 4. prosince skončil úplně své práce vysloviv naději, že výminečný stav v Praze bude brzy zrušen. Dne 14. pros. i sněmovna vzala na vědomí výminečné nařízení a schválila zastavení porot v obvodu zemského soudu pražského. Tím již byl vlastně osud zatčených rozhodnut.

Co se týče pak veřejného mínění českého, tu pokud je zastupováno tiskem, především »Národní Listy« zachovaly se, ať užijeme nejmírnějšího slova, tr a p n ě, nejen ponechavše odsouzené jejich osudu, nýbrž i odsoudivše je svým chováním již předem. Opomíjíme již to, co jsme uvedli, že i ony ovšem přinášely o zatýkáních pouhé policejní raporty a tak živily víru, že opravdu nějaký tajný spolek je, ale toho opominouti nemůžeme, že ustupovaly, odříkaly se, kamením házely tam, kde i s »podvázaným křídlem« mohly vždy ještě aspoň — mlčeti. Tak na př. ač demonstraci ze dne 17. srpna, jež jak řečeno byla bezprostřední příčinou k zatýkání a k prohlášení výmin. stavu, byly stkvěle vylíčily s patrnou tendencí, již dne 14. září napsaly, že na těch »demonstracích protidynastických a socialistických neměly nijakého podílu«, mluvily již o nich jako o »jistých, politování hodných událostech uličních —« ale nejen to, ony zapřely i žofínský banket reskriptový, ač o jeho rozpuštění napsaly neméně stkvělý referát se stejně potrnou ten-

denci... A když agent-provokatér a udavač Mrva dne 23. prosince byl zavražděn a nepřítelé národa českého, mezi které počítáme zcela přímo i staročeský list, vraždu tuto počali svalovati na stranu mladočeskou, počal odříkací a zapírací proces »Nár. Listů« poznovu... A mohly i tu zase aspoň — mlčeti... Jak se choval staročeský tisk, netřeba ani uváděti — těžil pro sebe nejen z politických věcí, nýbrž i z chování se »Národních Listů«.

O chování se mladočeské delegace již jsme se poněkud zmínili. Zatýkané mladé lidi mladočeští poslanci zanechali jejich osudu, události, které daly podnět k zatýkání, omlouvaly a snižovaly, bojíce se, že by upadli v podezření, že s nimi nějak souvisí (podezření tomu ovšem ani tak se nevyhnuli). Vyložiti a vysvětliti je v pravém jejich významu, odvážil se jedině dr. Ed. Grégr ve své řeči dne 12. pros. 1893. Positivního pro zatčené členy domnělého tajného spolku poslanci jen jednu věc udělali, — dovolili, aby posl. Dr. Šil podal interpelaci na ministra spravedlnosti Schönborna, na niž tento však neodpověděl, — proč se tak dlouho vyšetřuje, proč se nechávají zatčení ve vyšetřovací vazbě »pro nebezpečí útěku« a o zacházení se zatčenými ve vězení (dne 20. října).

V takovýchto okolnostech trávilo několik desítek mladých lidí (do 26. října 65 a od toho dne, kdy propuštěno bylo z nich 20 z vazby, 45) den za dnem v celách novoměstské trestnice, opuštěni od naší politické a publicistické veřejnosti a svázání se vnějším světem, pro nějž tak rádi žili a byli by se i docela obětovali, jen skrze své pokrevní příbuzné a přátele... Jen několik jednotlivců z našeho politického světa, jen jejich druzi v přesvědčení, jen příbuzní a známí, a pak jen ten prostý lid vzpomínal na ně stále a rád, a jen několik venkovských listů věnovalo jim občas řádky soustrasti a sympathie.

Ten prostý lid také to byl hlavně, který se postaral i o nějaký peníz na přilepšenou rodinám i vězněným — jemu ze sumy až do konce ledna 1894. v obnosu 2900 zl. sebrané patří největší procento. Z listů to byly jediné »Nezávislé Listy« v Kolíně, orgán radikální strany pokrokové na místě zastaveného týdeníku »Neodvislosti«, jehož vydavatelské družstvo »Neodvislost« také ony sbírky na přilepšenou vězněným a jejich rodinám spravovalo.

Budtež zde také poznamenána jména těch několika poslanců mladočeských, kteří vzpomínali si na uvězněné tolik, že je i navštívili. Byli to kromě poslance J. Sokola, jenž vedle syna svého navštěvoval i ostatní uvězněné redaktory, pouze poslanec Březnovský a Purghart. Posl. Šamánek navštívil jednou red. Hajna, aby jej lékařsky prohlédl; častěji navštívil uvězněné redaktory bývalý poslanec prof. Masaryk. Návštěvy takové potěšily vždy nejen ty, kterým přímo platily, nýbrž všechny ty mladé uvězněné lidi, jakoby patřily všem. Jen pouhou pravdu pravíme, napíšeme-li, že pozdrav jim po návštěvě některého jmenovaného muže vyřízený působil na ně mocným sesilujícím vlivem. Zdálo se jim vždy po něm, že jsou více spojeni s vnějším politickým světem, že přece jen tak v celách žalářních nezapadli ...

